

Liseli Gençliğin Üniversite Algılaması ve Gelecek Tasarımı

Musa ŞAHİN*
Recep YILDIZ**

Özet: Bu araştırma, Liseli Gençliğin üniversite algısını ortaya koymak için planlanmış ve yürütülmüştür. Kütahya Merkezde, dört dershanede toplam 178 öğrenciye uygulanan anket sonuçları, SPSS ortamında değerlendirilmiştir; Toplumsal cinsiyet açısından üniversite algısındaki farklılaşmanın anlamı açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: cinsiyet, üniversite algısı, özenti, bağımsızlık, sorumluluk.

Future Design and University Perceptions of the High School Adolescence

Abstract: This research, was carried out in order to determine the university perception of the high school youth. The results of survey carried out on 178 students at four specialized schools in the center of Kütahya, were analysed at the SPSS and finally we be tried to explain difference of the university concept in both social genders.

Keywords: gender, university perception, pretension, independence, responsibility.

GİRİŞ

Eğitim, bireysel ve toplumsal gelecek arasında sürdürülebilir bir ilişki kurma aracıdır. Bu aracın temel işlevi 'hayata hazırlama' olarak tanımlanır. Bu toplumsal ve küresel gerçeklik, bu eylemi hem anlamlı hem de ayrıcalıklı hale getirmektedir. Bu durum her toplumsal kesimin bu eyleme özel anlam yüklemesine ve sahiplenmesine yol açmaktadır.

Eylemle bireysel ve toplumsal gelecek arasındaki kader çizgisi de, eyleme seçkin bir karakter kazandırmaktadır. Böylece Eylemin karakterine adeta bir mit yüklenmektedir. Bu yüklemenin toplumsal boyutunda geleneğin önemli bir etkisi vardır. Şöyle ki geleneksel anlamda Türk toplumunda eğitim adeta kutsanmış bir davranış ve kurumdur. Bu davranış dini ilkelerle desteklenmekte ve eğitim kutsal bir iş olarak tanımlanmaktadır.

* Yrd. Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.

** Yrd. Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü.

Toplumsal mekanizmaların giderek sekülerleşmesi bu davranışın merkezileşmesine yol açmakta;adeta eğitim,okuma,bireysel çıkış ve kurtuluş yolu olarak algılanmaktadır.Bu eylem özellikle 'üniversite bitirme' bir toplumsal ayrıcalık kazanma olarak okunmaktadır.

Sanayileşme sürecinde eğitim ulusal mekanizmalara açılma,ulusal imkanlardan daha fazla yarar elde etme beklentisi ile sınırlandırılırken,enformasyon sürecinde bu beklenti küresel alana taşınmıştır.Bilgi,statü kazanmanın ana referansı haline dönüşmüştür.Bu gelişmeler eylemi nicel ve nitel mekanizmalar açısından tehdit etmektedir.Çünkü bu talebi karşılamak özellikle Türkiye gibi nüfusu genç ülkeler için zordur.Artan talebi eş zamanlı yatırımlarla karşılamak üstün bir planlama ve uygulama performansı gerektirmektedir.

Küresel dönemde toplumların gelişmişlik ve uygarlık seviyelerinin ana göstergesinin bilgi ile açıklanıyor olması da eyleme daha fazla vurgu yapmayı gerektirmektedir.Başka bir deyişle bilginin tüm toplumu nitel ve nicel anlamda kuşatması eylemi temel politika haline getirmekte;bu bağlamda bilgi post-modern dönemde değişimin temel aracı olarak görülmektedir.Eylemlerin başarısı ve etkisinde bilgi ön koşul olarak görülmektedir.(Sosyoloji Derneği,2000,s.118)

Bilgi merkezli bir küresel yaşam biçiminin inşa sürecinde Üniversite tercihi,eğitim eyleminin ayrıcalığı içinde daha da çekici hale gelmektedir.Çünkü öğrencinin geleceğinin önemli ölçekte bu eylemle belirleneceği inancı yaygın bir davranış olarak benimsenmektedir. Halbuki üniversite tercih eylemi çift yönlü, yansımali tehdit içermektedir.Bir boyutu öğrenciyi diğer boyutu da üniversiteyi tehdit etmektedir.Bu bireysel ve toplumsal içerikli sosyal tehdit;bireyi başarısızlık ve motivasyon kaybı,öğrenmeyi sınavla sınırlandırma,kendini keşfetme ve gerçekleştirme yerine yarışmacı olma,üniversiteyi;öğrenmeyi araştırma kültürü , tartışma,yorumlama,gözlem ve deneylerde bulunma gibi rasyonel araçlara dönüştürememiş alt yapısı oluşmamış öğrenci kaynağı ile beslenme durumuyla ,toplumu da kademeler arasında geçiş kaosu yaratarak etkilemektedir.Bu durum Liseli Gençliğin Üniversite algısını daha anlamlı hale getirmektedir.

Yanlış sosyal mekanizmalarda inşa edilen kimlikler yanlış sosyal davranış zeminlerinde 'yığılma' olarak tanımlanan ortak bir sosyal kader yaratarak şikayetler ve yakınmalar üretmektedirler.Gerek üniversiteye geçiş biçimi gerekse üniversitenin işleyiş ve örgütleniş tarzına ilişkin tartışmalar sürgit devam etmektedir.Çünkü üniversite algısına ilişkin ortak bir buluşma noktası yaratılamamıştır.Her sosyal kesim kendine göre bir beklentiden yola çıkarak üniversite algısı oluşturmaktadır.Bu kırılğan zihinsel yapı üniversitenin kendi kurumsal gerçeğini yaratmasına engel olmaktadır.

Üniversite toplumsal kesimlerin her biri tarafından toplumsal mobilite aygıtı olarak görülmektedir.Özgür,özerk bireysel kimlik kazanmanın ve bir yaşam pratiği üretmenin temel referansı üniversitedir.Liseli Gençliğin üniversite öğrencilerini ve üniversite ortamını bu bağlamda düşünmeleri bunun bir göstergesidir.Üniversiteyi başka şehirde okuma isteği de öğrencilerin üniversiteyi sadece bir eğitim kurumu olarak görmediklerini kanıtlamaktadır.Adeta üniversite toplumsal baskıdan çıkış yolu olarak görülmektedir.

Ergenliğin dönüşüm kavşağında Liseli Gençlik, toplumsal yasaların kendisine bir gömlek küçük ve aynı zamanda kendisinin de topluma bir gömlek büyük geldiği kırılmalı yapıya ağır basan geçiş kuşağıdır.Uygarlık kültürü ve milli kültürün yeniden üretildiği bu kuşak,toplumsal kaderin de dönüşüm noktasıdır.Toplumun en önemli geri dönüşümü olmayan doğal kaynağıdır.Bu kuşak ülkenin yetenek havuzu olarak görülmeli ve bu boyutta değerlendirilmelidir.Bu nedenle kendisine kim ve ne olduğu ve ne olabileceği keşfettirilmelidir. Üniversite bu bağlamda algılanmalıdır;ama ülkemizin üniversite algılama gerçekliği bundan farklıdır.

Liseli Gençliğin üniversite algılaması ile yetişkinlerin algılaması arasında farklılıklar vardır.Yetişkin farklılaşması çok boyutlu karakter taşımaktadır.Örneğin,bir aydınlanma düşünürü olarak Bacon,üniversiteyi küresel bir eğitim gerçeklik alanı olarak algılamaktadır.(Somay,1998)Post-modern aydın olarak Sinanoğlu,mekana indirgeyerek merkezden çevreye bilgi üreten ve yayan bir yer anlamında 'evrenkent'tanımlamaktadır.(Sinanoğlu,2002)Üniversite, toplum politik kimliğini oluşturacak sivil ve askeri bürokrasinin kaynağı olarak da algılanmaktadır.(Saracel ve diğerleri,2001,ss.1-5) Anayasal zeminde ise üniversite siyasal ve hukuksal gerçekliğe uygun bir tarzda algılanmaktadır ve bu algılama,'milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştiren kurum' olarak tanımlanmaktadır.(Yüksek Öğretim Mevzuatı,1997,ss.6-7) Siyasallaşan bir üniversite algılaması anayasal zeminde ağır basmaktadır.Üniversitelerin siyasal kurum olarak algılanması;Üniversiteler arasında özerklik farklılaşması da yaratmıştır.Şöyle ki;13 Haziran 1946 tarih ve 4936 sayılı yasa ile İstanbul ve Ankara Üniversitelerine 'özerklik' tanımlarken Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi bu özerkliğin dışında bırakılmıştır.(Sakaoğlu,1992,s.108) Bu ayrışma Üniversitelerin gündelik yaşam kalıpları içinde politize edilmesine yol açmış;üniversite ulusal politikalar üretme yerine gündelik politik beklentilerin sahnelendiği kurumlara indirgenmiştir.(Safa,1978,s.300)

Politik ayrışma ve saflaşmanın hareket alanlarına dönüştürülen üniversite 1982 anayasasıyla merkezi bir yapıya kavuşturularak özerk bir kurum haline getirilmek istenmiştir.Bu merkezîyetçi yapı etrafında gelişen politik tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Bu siyasallaşma arayışları üniversitenin bilimsellik kimliğinde aşınmalara yol açmakta;üniversite bireye ve bilgiye derinlik ve boyut kazandıran(Aklan,2005,s.123) kurum olmaktan çıkarılarak diploma veren bir aygıtta indirgenmiştir.(www.ktuvakfi.org.tr.2002)

Küresel bağlamda da üniversite algılamasında ortaya çıkan farklılaşma ekseninde tartışmalar sürgit devam etmektedir.Bu ayrışmalar yüksek eğitimde iki paradoksal durum yaratmaktadır.Bu iki paradoks;şirketleşen üniversitenin bir müşterisi olmak,ya da yüksek eğitim almış işsizler ordusuna katılmaktır.(Mutlt,2001,s.31) Bu durum üniversitenin içini boşaltmakta, değer kaybı yaratarak bir umutsuzluk mekanına dönüşmektedir.(Baudrillard,1998,s.183)

Liseli Gençlik,yetişkinlerin ve entellektüellerin aksine üniversiteyi popüler bir boyutta algılamaktadır.İş ,meslek ,kariyer ve imaj kazandıran bir kurum olarak algılan üniversite yerine yeteneği işleyen ve geliştiren,istihdam yaratan birey yetiştiren bir kurum olarak algılanmalıdır.Tüm bu bireysel ve toplumsal beklentilerin cinsiyetler arası eşitlik sağlanarak gerçekleştirilmesine özen gösterilmelidir.(Akşit,2002,s.356)

Üniversite ekseninde ortaya çıkan algı farklılaşmaları ve çatışmaları,toplusal kurallara uyumu ve topluma aidiyet bilincini aşındırmakta;kendisiyle ve toplumla barışık olmayan mutsuz bireylerin artmasına,yabancılaşmasına yol açmakta;ulusal ve küresel ölçekte sosyal ve psikolojik kirlenme düzeyi artmaktadır.

2.Materyal ve Yöntem

Kütahya'da farklı orta öğretim kurumlarında okuyan ,farklı sosyal çevrelerden gelen liseli gençliğin Üniversite algılamasını belirlemek amacıyla planlanan bu araştırmada,toplumsal cinsiyet değişkeni ile üniversite arasındaki ilişki araştırılmıştır.Her lise türünden ve her sosyal çevreden öğrenciye ulaşılmış ve kurumsal anlamda üniversiteden beklentileri sorgulanmıştır.

2.1.Örnekleme

Araştırma, Mart 2005'te Kütahya merkezde bulunan 4 dershanede, üniversiteye hazırlanan liseli gençliğin üniversite algısında, cinsiyete dayalı bir farklılaşmanın olup olmadığının incelenmesi amacıyla

gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle dershaneye giderek üniversiteye hazırlanan, farklı sosyo-ekonomik yapılardan ve mahallelerden gelen 200 öğrenciye, rehber öğretmenlerin nezaretinde düzenlenen anket formu uygulanmıştır. Anket formlarından 178'i (erkek: 90 ve kız: 88) değerlendirmeye uygun görülmüş ve 22 anket formu bilgi eksikliği nedeniyle değerlendirme dışına alınmıştır.Örneklem seçiminde tesadüfi yöntem uygulanmış , denek sayısı her dershaneye eşit olarak dağıtılmıştır.Örneklemin popülasyonu temsiline özen gösterilmiş;bu yüzden her lise türünden öğrenciye anket uygulanmasına dikkat edilmiştir.

2.2.Değerlendirme Araçları

Araştırma verileri SPSS istatistik programının 11.0 versiyonu kullanılarak değerlendirilmiştir.Liseli Gençliğin cinsiyet değişkeni ekseninde bireysel haklar ve mesleki kimliğe ilişkin beklentileri üniversitenin kurumsal boyutu ile karşılaştırılmıştır. Cinsiyet bağımsız değişkeni ile üniversite arasında kh2 tekniğiyle korelasyon kurularak aralarındaki ilişki tanımlanmaya çalışılmıştır.Elde edilen sonuçlar, sayı ve yüzdelik dilimi şeklinde belirtilmiş,sonrasında veri kontrolü yapılmış;analizler teorik temele dayandırılarak yorumlanmıştır.

1. Bulgular ve Tartışmalar

Araştırma bulguları üniversitenin işlevi,üniversite öğrencilerine yaklaşım,üniversite yönetimine katılım ve üniversiteyi okumak için tercih edilen şehir olmak üzere dört boyutta ele alınmıştır.Bu boyutlarla Liseli Gençliğin 'bireysel ve mesleki kimlik kazanma' beklentisi arasındaki cinsiyet farklılaşması ve anlamlılığı tartışılmıştır.

3.1.Liseli Gençliğin Üniversite Algısı

Lise eğitimi üniversiteye geçişte anahtar rol oynamaktadır.Çünkü lisede öğrencilerin yetenek alanları belirlenmekte,geleceklerine dolayısıyla ülkenin geleceğine yön verilmektedir.Aynı zamanda öğrencilerin üniversite algısı ve beklentileri üniversitenin kurumsal kimliğini etkilemektedir.Lise eğitimi üniversitelerin hem problem alını hem de fırsat alanını oluşturmaktadır.Liseler bilgi üretmeye hazır insan kaynağını hazırlamak açısından bir fırsat ;genç nüfus fazlası ve alt yapı eksikleriyle bir risk alanı özelliği taşımaktadırlar.Bir risk alanı olarak liseler üniversiteyi nitel ve nicel göstergeler açısından tehdit etmektedirler.Bu tehdit toplumsal ve kurumsal bağlamda Liseli Gençliğin üniversite algısını daha anlamlı ve çekici kılmaktadır.Üniversite sorunlarının çözmeyle liseli gençliğin üniversite algısı arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır.

Üniversite beklentisi şehirleşme öncesi erkek egemen talep özelliği taşıırken bu süreçte kadın talepler de ivme kazanmış,bilgi toplumlarında ise üniversiteye talepte kızlarda açık bir artış görülmektedir.Kızlar üniversiteyi, otonom bir kimlik kazanmanın temel referansı olarak görme yanında post-modern dönemde cinsiyet eşitliğinin siyasal ve yasal eşitlikle pratiğe dönüştürülemediğini kavrayan kadın kimliğinin bilinciyle(Yaraman,1999,s.17) bir çıkar grubu olarak kendi taleplerine ve beklentilerine ulaştıracak temel mekanizma olarak algılamaktadırlar.Özerklik algılamasında kızlarla erkekler arasında %15'lik bir fark görülmektedir.Temelde cinsiyetler arasında farklılık görülmezken türev kriterlerde farklılaşmalar saptanmıştır.

Öğrenciler üniversiteyi yetenek ve bilgiyle değil sınav kazanmakla girilebilecek bir kurum olarak görmektedirler.Bu durum üniversitelerin bilgi üretme ve araştırma işlevini olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo: 1. Cinsiyet - Üniversitenin İşlevi

Tablo: 1. Cinsiyet - Üniversitenin İşlevi

Hangisi üniversitenin işlevini en iyi tanımlar											
Cinsiyetiniz	Erkek	Sayı	özgür düşünce üretir	bilgi üretir	fikir ve düşünce özgürlüğünü temsil eder	toplumsal kurallardan bağımsız	özgür bireyler yetiştirir	ulusal ve küresel değer üretir	öğrencilerin toplumsal kurallardan bağımsız olduğunu	iş ve mesleğe hazırlama	Toplam
			9	8	17		12	5	3	36	90
Cinsiyetiniz	Erkek	% cinsiyetiniz	10,0%	8,9%	18,9%		13,3%	5,6%	3,3%	40,0%	100,0%
		% Toplam	5,1%	4,5%	9,6%		6,7%	2,8%	1,7%	20,2%	50,6%
		Sayı		4	24	2	16	7	2	33	88
	Kız	% cinsiyetiniz		4,5%	27,3%	2,3%	18,2%	8,0%	2,3%	37,5%	100,0%
		% Toplam		2,2%	13,5%	1,1%	9,0%	3,9%	1,1%	18,5%	49,4%
		Sayı	9	12	41	2	28	12	5	69	178
Toplam	% cinsiyetiniz	5,1%	6,7%	23,0%	1,1%	15,7%	6,7%	2,8%	38,8%	100,0%	
	% Toplam	5,1%	6,7%	23,0%	1,1%	15,7%	6,7%	2,8%	38,8%	100,0%	
	Sayı	9	12	41	2	28	12	5	69	178	

Üniversitenin işlevlerinde ilk sırayı, 'iş ve mesleğe hazırlama' (%38.8) ; ikinciliği, 'fikir ve düşünce özgürlüğünü temsil etme' (%23), üçüncülüğü %15.7'lik oran ile 'özgür bireyler yetiştirme';dördüncülüğü ise 'özgür

düşünce üretme' (%5.1) almaktadır. dört seçeneğin toplamı %80'nin üzerindedir ve bu oranın yaklaşık yarısı (%38.8) mesleğe, yarısı da (%43.8) bireysel haklara yöneliktir.

İş ve mesleğe hazırlama (%38.8) oranı içinde, erkeklerin dağılımı %20.2 ve kızların dağılımı da %18.5'tir. Özgürlüğü ve bağımsızlığı vurgulayan diğer üç seçeneğin cinsiyete dağılımında (%43.8) ;erkeklerin oranı %21.4, kızlarınki %22.5'tir. Bireysel haklar ve mesleki dağılımda anlamlı bir toplumsal cinsiyet farklılaşması yoktur.

Toplumsal cinsiyete göre oranların hem yüksek hem eş değerde olması; gençlerin hem iş bulmak hem de kendilerini özgür hissetmek noktasında endişeli olduklarına işaret etmektedir. Gençlik psikolojisi yanında yaşadıkları sosyal çevrenin baskısından rahatsızlık duyduklarının, gelenekten modernliğe geçişi arzulayan ;ama gençlerine iş imkanları hazırlamakta yeterli ve gerekli fırsatları yaratmakta zorlanan bir kent yapısının ifadesidir.

Sanayileşme sürecinde kamu destekli(azot,şeker,sümerbank,kömür işletmeleri,eti gümüş vb.) bir kent kimliği kazanan Kütahya;Enformasyon sürecinde benzer kimliğini yeni küresel koşullara göre sürdürmeyi benimseyerek Üniversite ve Ordu eksenli hizmet sektörüne geçiş sıkıntısı çekmekte ve kamu destekli kent kimliğine sıkı sıkıya sarılmaktadır. Bu toplumsal ve kentsel dönüşüm süreci gençleri ülke genelinde olduğu gibi 'mesleki kimlik kazanma ve bireysel hakları geliştirme' problemiyle yüz yüze getirmektedir.Bu bağlamda üniversiteli gençlerin yaşam pratikleri liseli gençlerin bireysel taleplerini tetiklemekte;toplum ve kuşak çatışmalarına yol açmaktadır.

Tablo: 2. Cinsiyet - Üniversite öğrencilerine bakış

Üniversite öğrencilerine bakış							
			özeniyorum	toplumsal kuralları	hayatın kontrolü	diğer	Toplam
				önemsemiyorlar	elinde		
cinsiyetiniz	erkek	Sayı	45	25	19	1	90
		% cinsiyetiniz	50,0%	27,8%	21,1%	1,1%	100,0%
		% Toplam	25,3%	14,0%	10,7%	,6%	50,6%
	kız	Sayı	36	19	32	1	88
		% cinsiyetiniz	40,9%	21,6%	36,4%	1,1%	100,0%
		% Toplam	20,2%	10,7%	18,0%	,6%	49,4%
Toplam	Sayı	81	44	51	2	178	
	% cinsiyetiniz	45,5%	24,7%	28,7%	1,1%	100,0%	
	% Toplam	45,5%	24,7%	28,7%	1,1%	100,0%	

Liseli gençler , üniversite öğrencilerini daha özgür ve bağımsız olarak görmektedirler. Örneklem grubunun %45.5'inin 'üniversite öğrencilerine özeniyorum' seçeneğini işaretlemiş olması da bunun bir göstergesidir. Erkeklerin %50'si, kızların %40.9'u üniversite öğrencilerine özenmektedir.Aralarında %10'luk bir fark görülmektedir.Bu durum kızların daha rasyonel bir eğilim içinde olduklarıyla açıklanabilir. Deneklerin, üniversite öğrencilerini 'hayatın kontrolü ellerinde' (%28.7) değerlendirmesinde ise fark gözükmetedir. Erkeklerin %21.1'i, kızların %36.4'ü üniversiteyi yaşamın anahtarı olarak görmektedirler.Özellikle kızlar üniversiteyi bireysel hakları kazanma aygıtı olarak algılamaktadırlar.

Yüzdelerin dağılımına göre Türk toplumunun geleneksel yapısında olduğu gibi erkeklerin kendilerini daha özgür, kızların ise sosyal baskı hissettikleri anlaşılmaktadır. Kızlar başta olmak üzere liseli gençlik, kendi hayatlarının kontrolünü elinde bulundurmak istemekte; Üniversiteyi amaçlarına ulaşmada önemli bir kurum olarak değerlendirmektedir. Kendi hayatlarından sorumlu olmak, bunun için de özgürce karar alarak eylemlerinin sonuçlarını üstlenmek ve özgür birey olabilme talepleri için gençlerin hedefe ulaşma aracı olarak üniversiteyi seçmeleri bu konuda bilinçli davrandıklarını göstermektedir.

Tablo: 3. Cinsiyet - Üniversitede öğrencilerin yönetime katılımları

öğrenci yönetim ilişkisi						
			öğrenciler yönetime katılmalı	öğrenciler sadece dersleriyle ilgilenmeli	diğer	Toplam
Cinsiyetiniz	erkek	Sayı	58	25	7	90
		% cinsiyetiniz	64,4%	27,8%	7,8%	100,0%
		% Toplam	32,6%	14,0%	3,9%	50,6%
	kız	Sayı	65	10	13	88
		% cinsiyetiniz	73,9%	11,4%	14,8%	100,0%
		% Toplam	36,5%	5,6%	7,3%	49,4%
Toplam	Sayı	123	35	20	178	
	% cinsiyetiniz	69,1%	19,7%	11,2%	100,0%	
	% Toplam	69,1%	19,7%	11,2%	100,0%	

Özgür davranış ancak karşılıklı karar alma ve verme süreçlerinde karşılıklı var oluş pratiğine dayanarak inşa edilir. Bu gerekçe ile lisedeki uygulamaları dikkate alarak öğrenci yönetim ilişkisi üzerine değerlendirme yapmaları istenmiştir. Bu bağlamda tablonun ortaya koyduğu rakamlar; gençlerin büyük bir çoğunluğunun (%70), öğrencilerin de yönetime katılması düşüncesinde olduklarını, üniversiteye yalnızca bir öğretim kurumu olmanın ötesinde hayata hazırlama, özgür ve katılımcı birey için zemin oluşturma fonksiyonu yüklediklerini göstermektedir. Öğrenci yönetim ilişkisinde kızların oranının (%73.9) erkeklerin oranından (%64.4) az da olsa yüksek olması, kızların yaşamın her alanında var olma ,demokratik haklardan yararlanma isteğiyle açıklanabilir.

Yönetim - öğrenci ilişkilerine yönelik düşünce ekseninde, son kertede siyasi ve bürokratik bir karar olmakla birlikte, üniversiteye hazırlanan gençler; öncelikle kendilerini ilgilendiren konularda özgür birey göstergesi olarak yapabileceklerini hemen uygulamaya koyma kararlılığı içinde gözükmektedirler. Bunun için de ait olduğu aile ve sosyal çevrenin bulunduğu şehirde üniversite okumak yerine başka bir şehirde okumayı tercih etmektedirler. Bu oran %91'i bulmaktadır. Halbuki bir gencin ailesinin bulunduğu bir şehirde okuyup, barınma, beslenme vb. konularda zorluklarla karşılaşmaması daha mantıklı görünmektedir. Oysa gençler cinsiyet ayrımı olmaksızın bu kolaylıklar yerine bağımsızlıklarını

öncelemektedirler.Bu ayrışma kuşaklar arası yaşam farklılaşmasını ve toplumsal dönüşümü göstermektedir.

Ailesiyle aynı şehirde okumak isteyen kız öğrencilerin %6.7 , erkeklerin %1.7 olması, her ne kadar cinsiyet açısından bir fark olarak görünse de genel toplam içindeki yüzdesi sadece% 8,4' tür. Anlamlı olansa başka şehirde okuma talebinin çok yüksek olmasıdır (%91).Bu durum liseli gençliğin bireysel özgürlüklerle ilgili taleplerinin aile ve sosyal çevre tarafından sınırlandırıldığı ve bastırıldığı düşüncesiyle açıklanabilir.Akıllara " gençler ailelerinin yanında yapamadıklarını, başka şehirde kimse tanımadığı için daha rahat yaparlar" düşüncesini getirebileceği için bizzat gençlerin kendilerine sorulmuştur. (Tablo: 5)

Tablo: 4. Cinsiyet – Üniversiteyi Okumak İstedikleri Şehir

hangi şehirde üniversite okumak istersiniz ?						
			Ailede aynı şehirde	ailemden farklı şehirde	3	Toplam
cinsiyetiniz	erkek	Sayı	3	86	1	90
		% cinsiyetiniz	3,3%	95,6%	1,1%	100,0%
		% Toplam	1,7%	48,3%	,6%	50,6%
	kız	Sayı	12	76		88
		% cinsiyetiniz	13,6%	86,4%		100,0%
		% Toplam	6,7%	42,7%		49,4%
Toplam		Sayı	15	162	1	178
		% cinsiyetiniz	8,4%	91,0%	,6%	100,0%
		% Toplam	8,4%	91,0%	,6%	100,0%

Tablo: 5. Cinsiyet-Başka Şehirde Okuma İsteklerinin Nedeni

Başka şehirde okuma isteğinin nedeni									
			daha rahat	ülkemin	farklı	Sorumluluk	diğer	boş	Toplam
			hareket etmek	yörelerini tanımak	kazanmak				
cinsiyetiniz	erkek	Sayı	28	10	44	5	3	90	
		% cinsiyetiniz	31,1%	11,1%	48,9%	5,6%	3,3%	100,0%	
		% Toplam	15,7%	5,6%	24,7%	2,8%	1,7%	50,6%	
	kız	Sayı	4	9	50	13	12	88	
		% cinsiyetiniz	4,5%	10,2%	56,8%	14,8%	13,6%	100,0%	
		% Toplam	2,2%	5,1%	28,1%	7,3%	6,7%	49,4%	
Toplam		Sayı	32	19	94	18	15	178	
		% cinsiyetiniz	18,0%	10,7%	52,8%	10,1%	8,4%	100,0%	
		% Toplam	18,0%	10,7%	52,8%	10,1%	8,4%	100,0%	

Ankete katılan öğrencilerin %52.8'i sorumluluk kazanmak, %10.7'si de farklı yöreleri tanımak için başka şehirlerde okumak istediklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler arasında erkek ve kız oranları birbirlerine yakındır. Sorumluluk kazanma isteği erkeklerde %48.9, kızlarda %56.8'dir. Sorumluluk kazanma isteğinin kızlarda daha fazla olması, kızların hayata katılma taleplerini öncelikle anlama anlamına gelmektedir. Daha rahat hareket etmek (%18) veya farklı gerekçelerle (diğer: %10.1) başka şehirlerde okumak isteyenlerin toplam oranı % 28.1'dir. İşte bu noktada kız ve erkek öğrenciler arasında fark gözükmemektedir. Daha rahat etmek isteyen erkek öğrencilerin oranı %15.7, kızların oranı ise %2.2'dir.

Görüldüğü gibi oranların dağılımı, 'gençler ailelerin yanında yapamadıklarını onlardan uzakta yapabileme imkanı yakalamak istemektedirler' gibi bir düşünceyi değil, sorumluluk kazanma duygularının ve bu bağlamda da yaptıklarını özgürce seçip ve yaptıklarından da kendilerinin sorumlu olma taleplerini ortaya koymaktadır. Göstergeler, öğrencilerin gençliklerinden dolayı, yanlış yönlere gidebileceği endişelerini değil, birey olarak var olabilme veya bireysel otonomi arzularını önelemektedir. Gençlerin, şüpheli ve koruyucu yaklaşım yerine onlara güvenen bir yaklaşımı istediklerinin bir göstergesi olarak dördüncü ve beşinci tablolar, cinsiyetler arasında temel ayrım olmadığını belirtmektedir. Kendilerini sorumluluk almaya hazır hissettikleri bu dönemde gençler, kendilerine çocuk gibi davranılmasından hoşlanmazlar. Üniversite gençliğiyle ilgili çalışmalarıyla

tanınan Abbas Güçlü :"'Onlara güvenmek zorundayız. Evdeki kontrollü ortamdan kaçıp gitmek istediklerini düşünmek, hataların en büyüğü olur. Daha özgür olmak istedikleri doğru;ama onlar daha çok, kendi başlarına bir şeyler başarabileceklerini kanıtlamanın peşindedir.'"(Güçlü,2005) savını ileri sürmektedir.Deneklerin talepleri de bu savı desteklemektedir.Temelde gençler kendilerini gerçekleştirme peşindedirler.

Tablo: 6. Cinsiyet - Üniversitenin hedefe ulaştırma inancı

Üniversitenin sizi hedefinize ulaştıracağına inanıyor musunuz?					
			evet	hayır	Toplam
cinsiyetiniz	erkek	Sayı	78	12	90
		% cinsiyetiniz	86,7%	13,3%	100,0%
		% Toplam	43,8%	6,7%	50,6%
	kız	Sayı	75	13	88
		% cinsiyetiniz	85,2%	14,8%	100,0%
		% Toplam	42,1%	7,3%	49,4%
Toplam		Sayı	153	25	178
		% cinsiyetiniz	86,0%	14,0%	100,0%
		% Toplam	86,0%	14,0%	100,0%

Üniversiteye hazırlanan gençlerin üniversite algılarında cinsiyete dayalı bariz farklılıkların varlığının araştırıldığı bu çalışmada, üniversitenin hedefe ulaştırıp ulaştırmayacağına yönelik inançlar da değerlendirilmiştir. Tabloya göre, üniversitenin hedefe ulaştıracağına olan inanç çok yüksektir (%86). İnanmayanların oranı ise % 14'tür. Bireysel hedeflere ulaşma ile üniversite arasındaki inandırıcılık düzeyi arasında toplumsal cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma görülmemektedir. Üniversitenin amaca ulaştıracağına olan inanç erkeklerde %86.7 iken, kızlarda bu oranı % 85.2 'dir. Hayır diyen kızların oranı %14.8 iken erkeklerin oranı %13.3'tür. Kızların üniversiteden beklentileri yanında bazı kuşular da taşıdıkları açıktır.

Tablo: 7. Cinsiyet- Üniversite bitirme ayrıcalığı

Üniversite bitirmek bir ayrıcalık mıdır?					
			evet	hayır	Toplam
cinsiyetiniz	erkek	Sayı	69	21	90
		% cinsiyetiniz	76,7%	23,3%	100,0%
		% Toplam	38,8%	11,8%	50,6%
	kız	Sayı	71	17	88
		% cinsiyetiniz	80,7%	19,3%	100,0%
		% Toplam	39,9%	9,6%	49,4%
Toplam	Sayı	140	38	178	
	% cinsiyetiniz	78,7%	21,3%	100,0%	
	% Toplam	78,7%	21,3%	100,0%	

'Üniversiteyi bitirmek bir ayrıcalık mıdır?' sorusuna verilen cevaplarda ayrıcalık olduğuna inanan öğrencilerin oranı %78.7 iken inanmayanların oranı %21.3'tür. Üniversite mezunu olma ayrıcalığına inanıp inanmama durumu araştırmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet ekseninde anlamlı bir ayrım görülmemektedir. Üniversite bitirmenin ayrıcalığına inanan kız öğrencilerin oranı %80.7, erkeklerin oranıysa %76.7'dir. İnanmayanlar arasında da anlamlı bir ayrım yoktur. Üniversite bitirmenin ayrıcalığına inanmayan erkeklerin oranı %23.3 iken kızların oranı % 19.3'tür.

Tablo: 8. Cinsiyet - Üniversitenin topluma katkısı

Üniversitenin topluma katkısı nedir?								
cinsiyetiniz			gençliği	toplumun aydın	toplumun gelişme	işsizliği	diğer	Toplam
			eğitmek	ihtiyacını	ve kalkınmasına	azaltmak		
erkek	Sayı	14	20	40	6	10	90	
		% cinsiyetiniz	15,6%	22,2%	44,4%	6,7%	11,1%	100,0%
		% Toplam	7,9%	11,2%	22,5%	3,4%	5,6%	50,6%
	kız	Sayı	12	17	49	6	4	88
		% cinsiyetiniz	13,6%	19,3%	55,7%	6,8%	4,5%	100,0%
		% Toplam	6,7%	9,6%	27,5%	3,4%	2,2%	49,4%
Toplam	Sayı	26	37	89	12	14	178	
	% cinsiyetiniz	14,6%	20,8%	50,0%	6,7%	7,9%	100,0%	
	% Toplam	14,6%	20,8%	50,0%	6,7%	7,9%	100,0%	

Üniversite ve topluma katkı açısından dağılıma bakıldığında toplumsal cinsiyet ve değişkenler arasındaki ilişki de anlamlı farklar görülmektedir. Ancak bu farklılaşmanın anlamlılığı cinsiyet değişkeninin kendi içinde azalma eğilimi içinde olduğu okunmaktadır.

Üniversitenin toplumsal işlevi %50 ile en yüksek ve cinsiyetler arasında eşit değere sahiptir. Cinsiyetler arasında büyük farkların olmadığı üniversiteni toplumsal işlevinde erkeklerin oranı %22.5 ve kızların oranı %27.5'tir. Değişkenler arasında en küçük değer %6.7 ile "işsizliği azaltmak" tır. Cinsiyetler arasında tam bir örtüşmenin olduğu bu değişkende erkeklerin oranı %3.4 , kızların oranı %3.4'tür. %20.8 ile 'aydın ihtiyacını karşılama' ikinci yüksek oranlı işlev olarak belirtilmiştir. Üçüncü sırada %14.6 ile 'gençliği eğitmek' yer almaktadır. Tüm değişkenlerin cinsiyete dağılımında anlamlı farklar görülmemektedir.

3.2.Liseli Gençliğin Gelecek Tasarımı

Liseli Gençliğin üniversite merkezli bir gelecek tasarladıkları açıkça görülmektedir. Öğrencilerin gelecek beklentileri; toplumsal ve bireysel olmak üzere iki boyutludur. Geleceklerini üniversiteye bağımlı gören öğrencilerin oranı %86'dır. Toplumsal cinsiyet gelecek ilişkisinde anlamlı bir fark görülmesi de kızların beklentileri erkeklerden daha fazladır.

Öğrencilerin üniversite ekseninde kurdukları gelecek beklentisi popüler bir karakter taşımaktadır. Öğrencilerin %45.5'i üniversite gençliğine özenmektedir. hayatın kontrolünü ellerinde tutmaları (%28.7), sorumluluk kazanma imkanları ve bağımsız bir yaşama sahip olmaları, katı kurallar yerine daha esnek toplumsal koşullar içinde olmaları üniversite gençliğini cazibe merkezi haline getirmektedir. Bu bağlamda Liseli Gençliğin yaklaşık %74'ü üniversite öğrencilerine özenmektedir.

Bireysel otonominin temel parametrelerinin inşa edildiği bir kurum olarak algılanan üniversitenin özgürleştirici niteliği %38.7, iş ve meslek kazandıran özelliği %38.8, bağımsız bir yaşam imkanı sağlamasına %91, sorumlu birey olma imkanına %52.8 oranlarında vurgu yapılmıştır. Ayrıca öğrenciler üniversitenin kendileriyle paylaşılan bir yönetsel ilişki beklentisi içindedirler. Üniversitede katılmalı bir yönetim beklentisi %69,1'dir. Bu oranlar öğrencilerin daha demokratik bir üniversite bekledikleri şeklinde açıklanabilir. Bunun yanında öğrencilerin çoğunluğu üniversitelerin devlete bağlı özerk kurumlar olmasını istemektedirler.

Liseli Gençlik üniversiteyi sosyal mobilite yaratma aygıtı olarak algılamaktadır. Onlara göre hedefe ulaşmanın (%86) ve toplumsal ayrıcalık kazanmanın (%78.7) temel referansı üniversitedir. Anlaşılacağı üzere öğrenciler bireysel yaşamları ile üniversite arasında zorunlu bir bağın bulunduğuna inanmaktadırlar. Bu inanç düzeyi genelde yüksek olmakla birlikte kızlarda daha fazladır. Kızların beklentilerinin yüksekliği küresel anlamda kadın kimliğini güçlendirme çabalarıyla da örtüşmektedir. (Wedel, 2001, s.23)

Üniversite toplum eksenindeki gelecek tasarımında bireysel gelecek beklentisine göre daha düşük eğilimli bir beklenti göze çarpmaktadır. Bu da toplumun gittikçe sekülerleşen özelliğiyle açıklanabilir. Toplumsal mekanizmalardaki geleneksel değerler zayıfladıkça bireysel beklentiler de artmaktadır. Bu bağlamda öğrenciler üniversiteyi değer üreten bir kurum olarak görmemektedirler. Değer üretme beklentisi %6.7'dir. Bireysel beklentilere paralel olarak üniversitenin toplumun gelişme ve kalkınmasına destek sağlayan bir kurum olması gerektiğini düşünmektedirler ki bu oran %85'tir.

Liseli Gençlik, üniversiteyi bireysel ve toplumsal geleceğin temel referansı olarak görmektedirler. Bu beklenti hem itici hem de engelleyici bir güç olmaya devam etmektedir.

4.Sonuç

Üniversiteye hazırlanan liseli gençler arasında, üniversitenin, toplumun gelişmesine ve kalkınmasına, gençliğin yetişmesine katkıda bulunması toplumsal fonksiyonlarının başında yer almaktadır. Her ne kadar öğrenciler iş imkanlarını değerlendirebilmek için üniversite bitirmeyi öncelikli görseler de üniversitenin işsizliği azaltma gibi bir görevinin olmadığına da farkındadırlar. Üniversite okumak işsiz olmak anlamına gelmemektedir. Böylelikle bireysel bağlamda üniversiteyi bitirdikten sonra iş ve meslek sahibi olmak ve sosyal hayat içinde varolma amacına ulaşmada üniversiteye olan inancın yüksek oluşu; bilgili olmakla yaşam arasında başarı ve mutluluk ekseninde karşılıklı bir etkilenmenin bulunduğu bilincinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum üniversite bitirmenin ayrıcalıklı olduğu varsayımı ile örtüşmektedir.

Öğrenciler üniversite bitirmenin ayrıcalığının bilgi toplumundaki rolünün farkındadırlar.

Tersinin, hem iş ve meslek, hem de sosyal hayatın içinde zorluklarla karşılaşmak anlamına geldiğini bildiklerini açığa çıkarmaktadır. Bu bağlamda üniversiteye hazırlanan kız ve erkek öğrencilerin üniversite algılamaları arasında büyük farkların olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Üniversiteden beklentilerinden biri de özgür, sorumluluk yüklenebilen ve bunun bilincinde bir birey olarak yaşamak, hayatı tanımak ve mücadele etmek olarak tanımlayabileceğimiz bireysel hakların gelişimine imkan sağlamasıdır. Ancak aile ve akrabalarından oluşan yakın çevrelerinin yanında bu taleplerini ortaya koyamayacaklarını düşünmektedirler. Bu nedenle liseli gençliğin %91'i başka bir şehirde üniversite okumayı tercih etmektedir.

Üniversite okuma amaçlarından biri de bağımsızlık kazanma beklentisidir. Üniversitenin buna ulaşma katkısına inançları da oldukça yüksek düzeydedir. Bu bağlamda, otonom kişilik ve sorumluluk alma talepleri araştırmanın ana teması ile ilişkilendirildiğinde kızlar ve erkekler arasında açık aralar değil, yakın oranlar saptanmıştır. Başka şehirde okuma talepleri ile sorumluluk kazanma oranı arasındaki ilişki erkeklerde %48'9, kızlarda %56'8'dir.

Üniversite öğrencilerine 'özenme' oranı ile 'hayatının kontrolü elinde' değişkeninin yüzdeleri oranının toplamda % 75'lere ulaşmış olması ve başka şehirde okuma taleplerinin (%91) birleştirilmesi ile de öğrencilerin kararlılıkları ortaya çıkmaktadır. Bunun bir göstergesi de öğrencilerin yalnızca özgür olmak değil, aynı zamanda sorumluluklarının bilincinde olmak talepleriyle paralel olarak sosyal hayat kadar üniversitenin içinde de yönetime katılmanın gerekliliğini vurgulamalarıdır ki bu oran %70'lere varmaktadır. Kız ve erkeklerin kendi içlerindeki istatistiksel dağılımı da arada açık farkların olmadığını (kızların oranı %73,9 , erkeklerin oranı % 64,4) göstermektedir.

Sonuç olarak, üniversite algılamasında cinsiyetler arasında büyük farklar yoktur. Aksine 'bireysel haklara ulaşma ve mesleki kimlik kazanma, toplumda saygın bir konum elde etme' nin temel aygıtı olarak görme noktasında amaç birliği içindedirler. Öğrencilerin üniversite algısı reel bir gerçeklikten çok popüler bir sosyal zemine dayanmaktadır. Yetenek yerine bireysel taleplere vurgudan yola çıkılması bunu göstermektedir.

Yetişkinlerle Liseli Gençliğin üniversite algısı arasında bir farklılaşma okunmaktadır. Gençler üniversiteyi, bireysel ve toplumsal kimliğin demokratik koşullarda inşasına imkan sağlayan ve meslek kazandıran, yetişkinlerse merkezi taleplerin öğrenciye aktarıldığı bir kurum olarak algılamaktadırlar.

KAYNAKÇA

Akşit, Bahattin, (2002), Bilgi Toplumuna Geçiş- sorunsallar, görüşler, yorumlar, eleştiriler, tartışmalar-TÜBA Yayınları, Aralık ,Ankara

Alkan, Ahmet Turan, (2005), Gemilerde Talim Var, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul

Baudrillard, Jean, (1998), Simulaklar ve Simülasyon, (Çev.: Oğuz Adanır), Dokuz Eylül Yayınları, İzmir

Güçlü, Abbas, (01.Ağustos .2005), "Gençler Neden Uzağa Gitmek İstiyor?", Milliyet Gazetesi, s.8

Mutlu, Erol, (2001), "Şirketleşen Üniversitenin Müşterisi Olmak Ya da Üniversiteli Olmak", Karizma Dergisi, S.8, Ekim-Kasım-Aralık

Safa, Peyami, (1978), Eğitim, Gençlik, Üniversite, Ötüken Neşriyat A.Ş., İstanbul

Sakaoğlu, Necdet, (1992), Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul

Saracel, Nükhet, Belkıs Özkara vd., (2001), Afyon Kocatepe Üniversitesinin Kurumsal İmajı, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları No:34, Afyon

Sinanoğlu, Oktay, (2002), Medrese, Darülfünun, Üniversite, Evrenkent", 06.12.2002.

<http://66.102.9.104/search?q=cache:bgEsR73hIMJ:www.wowturkey.com/forum/viewtopic.php%3Ft%3D4970%26start%3D0+%C3%BCniversite%2Betioloji&hl=tr>, 05.08.2005.

Somay, Bülent, (2005), "Üniversite", <http://www.radical.com.tr/1998/09/17/yazarlar/bulsom.html>, 05.08.2005.

Sosyoloji Derneği, (2000) Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Cilt:3, Sayı, 1-2, ss.113-130

Tezcan, Mahmut, (2002), Post-modern ve Küresel Toplumda Eğitim, Anı Yayıncılık, Ankara

- (1992),Eğitim Sosyolojisi,Zirve Ofset,Ankara
-(1991),Gençlik Sosyolojisi Yazıları,Gündođan Yayınları,Ankara

Türk Devrim Kurumu,(Mayıs 1998),Atatürk Gençlik Sempozyumu
Tutanađı,Milli Kütüphane,Ankara

“Üniversitenin Sorunları ve Bazı Çözüm Önerileri”,
www.ktuvakfi.org.tr/arşiv/sayı1, 24.03.2002.

Wedel,Heidi, (2001), Çev. Can Kurultay, Siyaset ve Cinsiyet,Metis,İstanbul

Yaraman,Ayşegül,(1999),Türkiye’de Kadınların Siyasal
Temsili,Bađlam,İstanbul

Yükseköđretim Mevzuatı,(1997),(Hazırlayan: Altan Kitapçı), Yayılım
Yayıncılık, İstanbul

Yıldırım,E.-Şahin,M.,(2005),Küreselleşen Üniversite ve Gençlik,
Kütahya(Yayına Hazırlanan Araştırma)